

บทความวิจัย

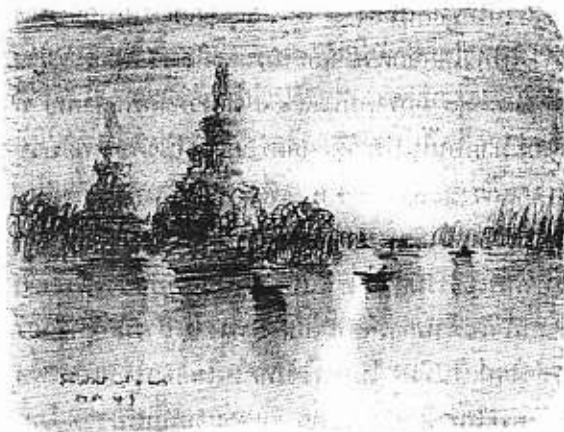
การศึกษาบทบาทวัดพระธรรมกายในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก

นาดยา แก้วใส

ผะอบ พวงน้อย

บันทึกของบรรณาธิการ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากผลการวิจัยในชื่อดังกล่าว โดยมีคุณนาดยา แก้วใส เป็นหัวหน้าโครงการ และมี ดร. ผะอบ พวงน้อย เป็นผู้ร่วมวิจัย งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการถ่ายทอดความคิด ความรู้ อารมณ์ และความรู้สึก

ต่าง ๆ ให้ผู้อื่นได้ทราบนับจากอดีตเป็นต้นมา ฮอลล์ และเพรสตัน (Hall and Preston, 1988 อ้างถึงใน Dicken, 1992: 101-103) จำแนกพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศออกเป็น ๓ ลำดับชั้น คือ ลำดับชั้นที่หนึ่ง ได้แก่ การสื่อสารด้วยภาพ ตัวอักษร และภาษา อุปกรณ์สื่อสารที่สำคัญก็คือกระดาษ เครื่องเขียน หมึก และแท่นพิมพ์ ลำดับชั้นที่สอง ได้แก่ เทคโนโลยีเครื่องจักรกล เทคโนโลยีเครื่องจักรไฟฟ้าและเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์สื่อสารที่สำคัญได้แก่ โทรศัพท์ เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องฉายภาพยนตร์ กล้องถ่ายรูป เครื่องคิดเลข วิทยุ และโทรทัศน์ ลำดับชั้นที่สาม ได้แก่ เทคโนโลยีไมโครอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรุดหน้าอย่างรวดเร็ว

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง อุปกรณ์สื่อสารที่สำคัญได้แก่ คอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ อุปกรณ์การผลิตเครื่องส่งข่าวสารอื่นๆ อุปกรณ์สำนักงาน และเครื่องโทรสาร ในปัจจุบันนี้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในลำดับขั้นที่สามอย่างกว้างขวางทุกวงการทั่วโลก จึงกล่าวได้ว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคหลังนี้ทำให้การติดต่อสื่อสารของโลกเป็นไปอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น ณ ที่ใดที่หนึ่งในโลก ที่อื่นๆ สามารถรับรู้หรือร่วมกิจกรรมในขณะเดียวกันได้

วัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี เป็นวัดที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งอบรมสั่งสอนให้ประชาชนปฏิบัติตนเป็นคนดีตามหลักพระพุทธศาสนามาเป็นเวลากว่าหลายสิบปี ในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งนั้นมีผู้สนใจไปปฏิบัติธรรมที่วัดเพียงไม่กี่สิบคนแต่ในปัจจุบันมีพุทธศาสนิกชนไปปฏิบัติธรรมที่วัดเป็นจำนวนมาก โดยในวันอาทิตย์ต้นเดือนจะมีพุทธศาสนิกชนไปปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากกว่า ๓๐,๐๐๐ คน ส่วนในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา จะมีผู้ไปปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน นอกจากพุทธศาสนิกชนภายในประเทศแล้ว ในวันอาทิตย์ต้นเดือนและวันสำคัญต่างๆ ที่ทางวัดจัดงานขึ้นนั้นยังมีพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่อยู่ในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เบลเยียม ฮองกง และไต้หวัน ร่วมปฏิบัติธรรมไปพร้อมๆ กันด้วย การร่วมกันปฏิบัติธรรมไปพร้อมกันทั่วโลกในเวลาเดียวกันเป็นผลมาจากการที่ทางวัดได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

ระหว่างวันที่ ๗-๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ วัดพระธรรมกายจัดพิธีสำคัญที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์โลกคือ พิธีบวชอุบาสิกากว่า ๑๐๐,๐๐๐ คนพร้อมกันทั่วโลกเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม

๒๕๔๑ และถือเป็นวันแม่แห่งชาติ เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของประชาชนชาวไทยสู่สายตาชาวโลก นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีของหญิงไทย ในสายตาชาวต่างชาติ และช่วยฟื้นฟูสภาพจิตใจชาวโลกในสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจอีกทางหนึ่งด้วย ในงานนั้นนอกจากในประเทศไทยแล้วยังมีหญิงไทยและหญิงต่างชาติที่อยู่ในต่างประเทศเข้าร่วมพิธีบวชอุบาสิกากว่าด้วยเป็นจำนวนกว่า ๒,๐๐๐ คน โดยทางวัดพระธรรมกายใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดระบบอย่างมีประสิทธิภาพ ทำพิธีบวชอุบาสิกากว่าต่างแดนไปพร้อมๆ กับการทำพิธีบวชอุบาสิกากว้ในประเทศไทยโดยไม่มีปัญหาความแตกต่างของเวลาในท้องถิ่นมาเป็นอุปสรรคแต่อย่างใด ระหว่างงานมีการถ่ายทอดเสียงการสัมภาษณ์บรรยายากงานบวชอุบาสิกากว้ในประเทศต่างๆ มายังวัดพระธรรมกายด้วยเช่นกัน

นอกจากวัดพระธรรมกายจะนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งานโดยมีบุคลากรที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีของวัดทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว ในวันพิธีบวชอุบาสิกากว้ทางวัดยังได้ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ แพร่ภาพทั่วประเทศและสถานีโทรทัศน์ช่อง ๕ ได้ส่งสัญญาณ “โกบอล เนตเวิร์ค” ไปทั่วโลกอีกด้วย และในระบะถัดมา คือ ระหว่างวันที่ ๒๔-๓๐ มกราคม ๒๕๔๒ ทางวัดจัดพิธีสำคัญที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์อีกพิธีหนึ่งคือ พิธีบวชอุบาสกกว้ ๑๐๐,๐๐๐ คน เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จากที่วัดพระธรรมกาย ดำเนินงานเป็นแบบอย่างเริ่มแรกที่น่าสนใจในด้านการจัดระบบการทำงาน การฝึกอบรมบุคลากรการทำงานเป็นทีม ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและมวลมนุษยชาติ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สายตาชาวโลก คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษารูปแบบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกายเพื่อเป็นแบบอย่างอันดีให้แก่หน่วยงาน

อื่นที่มีเป้าประสงค์เดียวกันและเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาคมโลกต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. ศึกษารูปแบบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกายว่ามีแนวคิด นโยบาย การวางแผน การดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การเตรียมบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเลือกใช้เทคโนโลยีรูปแบบต่างๆ การประเมินผล การใช้เทคโนโลยี การบริหารงานเผยแผ่ฯลฯ อย่างไร และมีวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกอย่างไร

๒. ศึกษาบทบาทวัดพระธรรมกายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคตว่ามีแนวโน้มนโยบายในการดำเนินการตลอดจนการเตรียมการสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกในอนาคตอย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

ความสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ สามารถกล่าวแยกเป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

๑. ความสำคัญในทางวิชาการ งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และมีความสำคัญในเชิงวิชาการ ทั้งนี้เนื่องจากคณะผู้วิจัยได้นำปรัชญา แนวคิด ทฤษฎี และองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศกับการสื่อสารและการพัฒนาสังคม รวมทั้งทฤษฎีองค์การสาธารณะและทฤษฎีการบริหารการพัฒนามาบูรณาการใช้ประกอบในการศึกษารูปแบบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกาย จึงเป็นการขยายขอบเขตและประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีให้เป็นประโยชน์กว้างขวางยิ่งขึ้น งานวิจัยเรื่องนี้จึงถือเป็นเรื่องแรกที่มีการใช้ประโยชน์จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีรูปแบบการดำเนินการที่ทันสมัยแตกต่างจากงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วไปในสังคมไทยปัจจุบัน

๒. ความสำคัญในทางปฏิบัติ ผลการวิจัยฉบับนี้จะทำให้ทราบว่าวัดพระธรรมกายมีรูปแบบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกอย่างไร รวมทั้งมีแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคตอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูล แนวทางและต้นแบบสำหรับการวางแผนดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยจำกัดขอบเขตของการศึกษามหาวิทยาลัยวัดพระธรรมกายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้

๑. การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจำกัดขอบเขตกลุ่มประชากรสำหรับการวิจัยไว้ ๒ กลุ่ม กลุ่มแรก ได้แก่ พระสงฆ์และเจ้าหน้าที่ของวัดพระธรรมกายที่ทำหน้าที่หัวหน้าสำนักเผยแผ่และหัวหน้างานที่เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มที่สอง ได้แก่ พระสงฆ์และเจ้าหน้าที่ของวัดพระธรรมกายที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๒. คณะผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเฉพาะระดับ ได้แก่ ลำดับขั้นที่สองคือ การสื่อสารด้วยเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และลำดับขั้นที่สามคือ เทคโนโลยีไมโครอิเล็กทรอนิกส์

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยไม่ได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่เพื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ทั้งนี้เนื่องจาก คณะผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มประชากรทั้งหมด ฉะนั้นจึงดำเนินการตรวจสอบเฉพาะความถูกต้องด้านเนื้อหาและโครงสร้าง รวมทั้งสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามโดยการนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน

เป็นผู้ตรวจสอบ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม
ให้มีความเหมาะสมกับงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยประมวลสาระที่ได้จากการรายงาน
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและตามจุดมุ่งหมายของ
การวิจัยนำมาจัดเป็นประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษาดังนี้

๑. การศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิด ความมุ่งหมาย
การเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการดำเนินการ
ของวัดพระธรรมกายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก
เป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีสาร
สนเทศมาใช้อย่างไรบ้าง

๒. การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพบุคลากร
ของวัดพระธรรมกายเพื่อรองรับงานเผยแผ่พระพุทธ
ศาสนาทั่วโลกในด้านบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
การบริหารภายในองค์กร วัฒนธรรมองค์กร ระบบ

การทำงาน สภาพแวดล้อมและการบริหารการพัฒนา
เป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และควรมี
การปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

๓. การศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ
มาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกในอนาคต
ของวัดพระธรรมกายเป็นอย่างไร มีการเตรียมความ
พร้อมทั้งในด้านบุคลากร เครื่องมือ เครื่องใช้ทาง
เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรค
ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหายังไร

แหล่งข้อมูล ข้อมูลที่ต้องการ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

จากประเด็นคำถามสำหรับการศึกษาวิจัยข้างต้น
คณะผู้วิจัยได้นำประเด็นการศึกษาทั้ง ๓ ประเด็นมา
กำหนดรายละเอียดแหล่งข้อมูล ข้อมูลที่ต้องการ วิธีการ
เก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ แหล่งข้อมูล ข้อมูลที่ต้องการ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

แหล่งข้อมูล	ข้อมูลที่ต้องการ	วิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูล/การวิเคราะห์ข้อมูล
- หัวหน้าสำนักเผยแผ่ และหัวหน้างานที่ เกี่ยวข้อง - เอกสารที่เกี่ยวข้อง	- ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวความคิด ความมุ่งหมายการเลือก ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการดำเนินการของวัดพระ ธรรมกายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก - ปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ใน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก - แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค - ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกในอนาคตของ วัดพระธรรมกาย - การเตรียมความพร้อมในด้านบุคลากรและเครื่องมือ เครื่องใช้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข - ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรของวัด พระธรรมกายเพื่อรองรับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั่วโลก ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและการ ปรับปรุงแก้ไข	- การสัมภาษณ์แบบ หยั่งลึก/ วิธีวิเคราะห์เนื้อหา
- พระภิกษุและ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กับงานเผยแผ่		- แบบสอบถามความ ความคิดเห็น/แจกแจง ความถี่ คำนวณค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐานเปรียบเทียบ นัยสำคัญทางสถิติ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แสดงไว้ในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ ประชากร

รายการ	ประชากร
๑. หัวหน้าสำนักเผยแผ่และหัวหน้างานที่เกี่ยวข้อง	๗
๒. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่	
๒.๑ พระภิกษุและเจ้าหน้าที่ในประเทศ	๒๒
๒.๒ พระภิกษุและเจ้าหน้าที่ต่างประเทศ	๒๐
รวม	๔๙

รายละเอียดประชากรมีดังนี้

๑. หัวหน้าสำนักเผยแผ่และหัวหน้างานย่อย มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกายในฐานะหัวหน้าที่กำหนดนโยบายการทำงาน การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๗ คน

๒. พระภิกษุและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่ คณะผู้วิจัยแบ่งเจ้าหน้าที่ออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ พระภิกษุและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเผยแผ่ในประเทศ จำนวน ๒๒ คน และพระภิกษุและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเผยแผ่ในต่างประเทศ จำนวน ๒๐ คน รวมทั้งสิ้น ๔๒ คน

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก หมายถึง การกำหนดแนวทางการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ ระบบสื่อประสม ระบบสารสนเทศ

ระบบฐานข้อมูล ระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น รวมทั้งทางด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรเพื่อรองรับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพบุคลากรในองค์การเพื่อรองรับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก หมายถึง ความเหมาะสมของการพัฒนาบุคลากรของวัดพระธรรมกายเพื่อการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ ได้แก่ บุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การบริหารภายในองค์การ วัฒนธรรมองค์การ ระบบการทำงาน สภาพแวดล้อมและการบริหารการพัฒนา

๓. ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก หมายถึง ปัญหาที่ทำให้การเผยแผ่ไม่เป็นผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายหรือกำหนดนโยบายไว้ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับกำลังคน คุณภาพกำลังคน/เครื่องมือ/อุปกรณ์ จำนวนเครื่องมือ/อุปกรณ์ งบประมาณ เป็นต้น

๔. นโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก หมายถึง การกำหนดแนวทาง วิธีการ เป้าหมาย และหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกายในอนาคต โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

รูปแบบต่างๆ ได้แก่ การเผยแพร่ทางสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ การเปิดศูนย์กัลยาณมิตร ทั้งในประเทศและในต่างประเทศ รวมทั้งการวางแผนเตรียมกำลังคนเพื่อรองรับงานดังกล่าวในอนาคต

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบยั้งลิก และแบบสอบถามรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์แบบยั้งลิก เพื่อสัมภาษณ์หัวหน้าสำนักเผยแผ่และหัวหน้างานที่เกี่ยวข้องมีประเด็นย่อยในการสัมภาษณ์ ๓ ประเด็น ดังนี้

ก. ประเด็นเกี่ยวกับแนวความคิด ความมุ่งหมาย การเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการดำเนินการของวัดพระธรรมกายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก เช่น มีแนวความคิดในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร มียุทธวิธีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างไรบ้าง ขณะนี้มีเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทใดบ้างที่นำมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นต้น

ข. ประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรของวัดพระธรรมกายเพื่อรองรับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก เช่น มีกำลังคนเพียงพอหรือไม่ มีการพัฒนากำลังคนอย่างไร เป็นต้น

ค. ประเด็นเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกในอนาคต เช่น จะมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่ได้ใช้มาใช้อย่างไรในอนาคตหรือไม่อย่างไร เป็นต้น

๒. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามพระภิกษุและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แบ่งเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามภูมิหลังส่วนตัวของผู้ตอบแบบ ซึ่งคณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ลักษณะแบบ

สอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และแบบเติมคำตอบในช่องว่าง (open-end question)

ตอนที่ ๒-๓ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก จำนวน ๗๐ ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ๕ ตัวเลือก โดยเกณฑ์การให้คะแนน แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ตัวเลือกทั้งหมดใช้หลักการให้คะแนนตั้งแต่ ๑ ถึง ๕ เรียงตามลำดับดังนี้

๑ หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งหรือตรงกับความรูสึกน้อยที่สุด

๒ หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วยหรือตรงกับความรูสึกน้อย

๓ หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยปานกลางหรือตรงกับความรูสึกปานกลาง

๔ หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยมากหรือตรงกับความรูสึกมาก

๕ หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่งหรือตรงกับความรูสึกมากที่สุด

ถ้าข้อความในแบบสอบถามเป็นเชิงนิเสธ เกณฑ์การให้คะแนนจะเป็นไปในทางตรงกันข้าม

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกายในอนาคต

การพัฒนาเครื่องมือ

การพัฒนาเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยมีลำดับขั้นการพัฒนาเครื่องมือดังนี้

๑. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยและเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒. สัมภาษณ์หัวหน้าสำนักเผยแผ่และเจ้าหน้าที่ที่

เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่อย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก ฯลฯ ระหว่างเดือนมกราคม ๒๕๕๒

๓. กำหนดประเด็นการศึกษาและสร้างเครื่องมือวิจัยฉบับร่าง โดยนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเรียบเรียงและสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามดังรายละเอียดปรากฏในหัวข้อเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

๔. นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาและโครงสร้างรวมทั้งสำนวนภาษาที่ใช้ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย คณะผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. คณะผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากวัดพระธรรมกาย

๒. คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากประชากร โดยแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ

๒.๑ ทำการสัมภาษณ์แบบยังลึกลับหัวหน้าสำนักเผยแผ่และหัวหน้างานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในประเทศและต่างประเทศในเดือนธันวาคม ๒๕๕๒

๒.๒ รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยคณะผู้วิจัยแจกแบบสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศ และขอรับกลับคืนด้วยตนเองในวันเดียวกัน

๒.๓ รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยคณะผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังพระภิกษุและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ในระหว่างเดือนมีนาคม ๒๕๕๒

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยกำหนดเกณฑ์สัมบูรณ์ร้อยละ ๔๐ ขึ้นไป เห็นตรงกันเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ส่วนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิธีการดังต่อไปนี้

๑. การแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ ในกรณีที่ข้อมูลเป็นแบบจำแนกประเภท (categorical data)

๒. วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก ฯลฯ โดยการใช้สถิติค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{x}$) เปรียบเทียบเกณฑ์สัมบูรณ์ตามนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ในกาแปลความหมายค่ามัธยฐานเลขคณิต ดังนี้คือ

ค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่ระหว่าง ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยน้อยที่สุด หรือตรงกับความรู้สึกน้อยที่สุด

ค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่ระหว่าง ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยน้อย หรือตรงกับความรู้สึกน้อย

ค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่ระหว่าง ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยปานกลาง หรือตรงกับความรู้สึกปานกลาง

ค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่ระหว่าง ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมาก หรือตรงกับความรู้สึกมาก

ค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่ระหว่าง ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากที่สุด หรือตรงกับความรู้สึกมากที่สุด

๓. การวิเคราะห์เชื่อมโยงผลการศึกษากับทบทวน

พระธรรมกายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั่วโลก ทั้งในด้านรูปแบบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในปัจจุบันและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคต ว่าเป็นอย่างไร เนื่องมาจากเหตุผลและวิธีดำเนินการอย่างไร

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ พบข้อค้นพบซึ่งสามารถสรุปเป็นผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. ผลการศึกษารูปแบบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกาย พบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกายมีแนวความคิด และความมุ่งหมายเพื่อสืบทอดมโนปณิธานของพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดาวกาน้ำทิพย์เจติย) ที่มุ่งเผยแผ่วิชชาธรรมกายไปทั่วโลก มีศิษย์เอก คือ อุบาสิกาจันทร ชนนถุญ (คุณยายอาจารย์) ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกายและเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของวัดพระธรรมกาย เป็นผู้ดำริสร้างวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางขึ้นตามหน้าที่ที่หลวงพ่อดาวกาน้ำ (พระมงคลเทพมุนี สดจันทโร) มอบหมายให้คุณยายถือเป็นงานหลัก ตั้งแต่เมื่อหลวงพ่อดาวกาน้ำมรณภาพ (เล่าเรื่องยาย, หน้า ๖๒) โดยพระราชภาวนาวิสุทธิ หรือหลวงพ่อดาวกาน้ำ (นามเดิม นายไชยบูลย์ สุทธิผล) เป็นผู้สืบทอดมโนปณิธานที่จะสืบสานงานหลวงพ่อดาวกาน้ำเจติยในการที่จะเผยแผ่วิชชาธรรมกายไปทั่วโลกให้สำเร็จ (คุณยาย ผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย, หน้า ๑๔๕)

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาจึงเป็นเครื่องมืออันทันสมัยทันสมัยในภาวะการณ์ปัจจุบัน เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและขยายปริมาณการติดต่อสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวิชชาธรรมกายในวงกว้างได้ทั่วโลก โดยมุ่งให้มนุษย์โลกทุกคนได้รู้จักธรรมกาย ได้เข้าถึงธรรมกาย ซึ่งวัดพระธรรมกายเชื่อว่าเป็นการเข้าถึงความสุขที่แท้จริง

และสามารถสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่โลกได้อย่างถูกต้องตรงทาง โดยไม่ต้องถูกจำกัดด้วยระยะทาง เวลา สถานที่ และสภาพดินฟ้าอากาศแต่อย่างใด

การเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกาย มีคณะทำงานเผยแผ่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลในการดำเนินการเผยแผ่ข้อมูลข่าวสารความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับพระไตรปิฎก การเทศน์การสอน กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกาย การสืบค้นข้อมูลทางพระพุทธศาสนาและการนำนั่งสมาธิซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในนาม “เวลาธรรมกาย” โดยมีคณะกรรมการบริหารของวัดเป็นผู้พิจารณาดำเนินงานประมาณสนับสนุนในแต่ละโครงการ

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกายถือได้ว่า เป็นสิ่งที่เพิ่งเริ่มต้นริเริ่มทำในสังคมไทยเป็นแห่งแรกซึ่งแตกต่างจากการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศเกาหลีที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทางวัดเลือกมาใช้นี้ในปัจจุบันมีการปรับปรุงจากการใช้ระบบโทรศัพท์ทางไกลมาใช้ระบบโทรศัพท์ทางไกลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งไปที่ประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วส่งต่อไปยังสถานีหรือศูนย์ปฏิบัติธรรมต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งประหยัดค่าใช้จ่ายและมีความคุ้มค่าในการถ่ายทอดเสียงเป็นอย่างดี ทั้งนี้รวมทั้งการติดต่อกับองค์กรต่างประเทศอื่นๆ ด้วย

ทางวัดพระธรรมกายเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่างๆ ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั่วโลก ด้วยหลักการประหยัดเพื่อประโยชน์สูงสุดโดยศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่างๆ ก่อนเลือกช่องทางในการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับลักษณะงาน เลือกใช้ตามความจำเป็นเน้นการนำมาใช้งานเพื่อให้ได้ประโยชน์คุ้มค่ากับการลงทุนดังจะเห็นได้จากเครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน

เป็นเครื่องมือและอุปกรณ์พื้นฐานที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในหน่วยงานต่างๆ ในจำนวนจำกัด

งานที่กล่าวมาแล้วนี้ มีบุคลากรหลักที่สำคัญ ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ พระภิกษุ อุบาสก และอุบาสิกา ร่วมกันรับผิดชอบ ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๕-๔๕ ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ มีประสบการณ์การทำงานก่อนเข้าวัดพระธรรมกายเป็นส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่วัดพระธรรมกายเกินกว่า ๕ ปีขึ้นไป แต่ละคนมีความเข้าใจในหน้าที่ของงานและลักษณะการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกายเป็นอย่างดี ทุกคนต้องอยู่ภายใต้ระเบียบปฏิบัติของวัดพระธรรมกายอย่างเคร่งครัด และต้องผ่านการฝึกอบรมและเรียนรู้หลักพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามลำดับขั้น รวมทั้ง ต้องมีชั่วโมงการปฏิบัติธรรม (นั่งสมาธิ) ในแต่ละวันอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังพบว่า บุคลากรของวัดพระธรรมกายทำงานเป็นทีม รักและสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และเอาใจใส่เอื้อเฟื้อจนเจือให้กำลังใจแก่กันและกันเสมือนเป็นญาติพี่น้อง โดยมีระบบคุณธรรมระบบอาวูไลและการวางตนให้สมฐานะเป็นพื้นฐานในการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามสถานะของตน ทั้งพระและฆราวาสที่เป็นอุบาสก อุบาสิกา ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลดีต่อวัดพระธรรมกายในการปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจในตนเองและผู้ร่วมงานในระดับสูง มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในองค์กร มีการบริหารภายในองค์กรที่มีคุณภาพ มีวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจนและปฏิบัติได้ มีระบบการทำงานที่รอบคอบ รัดกุม มีสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติหน้าที่ที่น่าพึงพอใจ และมีการบริหารการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นรูปธรรม เพื่อให้งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ แม้ว่าจะมีปัญหาอุปสรรคอยู่บ้างในด้าน

กำลังคนขาดแคลนหรือพื้นฐานความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศยังมีไม่มากพอ ตลอดจนงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ก็มีได้เป็นปัญหาใหญ่จนทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกต้องหยุดชะงักหรือขาดตอนไปเป็นเพียงแต่มีการชลอตัวไปเป็นบางช่วงหรือขยายงานได้ไม่เต็มที่เท่านั้น ซึ่งในอนาคตปัญหาดังกล่าวจะค่อยๆ หดไป เนื่องจากทางวัดพระธรรมกายมีการพัฒนาคุณภาพกำลังคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

๒. ผลการศึกษาบทบาทวัดพระธรรมกายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคต พบว่า วัดพระธรรมกายมีความพร้อมและความมุ่งหมายที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกอย่างจริงจังต่อไปในอนาคต แม้ว่าในปัจจุบันเป็นเพียงงานที่เพิ่งเริ่มต้นศึกษา ทดลอง ปรับปรุงรูปแบบการดำเนินการเผยแผ่โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในลักษณะต่างๆ อยู่ก็ตาม โดยพบว่า วัดพระธรรมกายมีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกอย่างไม่เป็นทางการอยู่เสมอ เพื่อนำปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับปรุงแก้ไขให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง และทันเวลาที่จะใช้งานในคราวต่อไป

สำหรับการประเมินผลอย่างเป็นทางการนั้นทางวัดพระธรรมกาย ดำเนินการปีละหนึ่งครั้งภายหลังการจัดงานมาฆบูชาทุกๆ ปี โดยการจัดประชุมระดมความคิดเห็นคณะกรรมการผู้รับผิดชอบงานเผยแผ่ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่วัดพระธรรมกายและดำเนินการวางแผนกำหนดนโยบายพัฒนาระบบงาน ขยายงานเผยแผ่ ในช่วงต่อไป

ส่วนการกำหนดนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พบว่า ทางวัดพระธรรมกายมิได้กำหนดเป็นนโยบายที่เขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน แต่เป็นการกำหนดนโยบายในลักษณะการทำงานแบบทู่หมัด ทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่มีการกำหนดรูปแบบ

เทคนิคหรือวิธีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับความพร้อมของกำลังคนและคณะทำงาน ความพร้อมของเทคโนโลยี ความสนใจของสาธุชน ตลอดจนงบประมาณที่มีอยู่เป็นตัวกำหนดรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุด โดยยึดมโนปณิธานที่ตั้งไว้ตั้งแต่แรกเริ่มการสร้างวัดคือมุ่งเผยแผ่วิชชาธรรมกายไปทั่วโลกเป็นเป้าหมายหลักในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกาย

สำหรับการเตรียมความพร้อมทางด้านกำลังคนเพื่อรองรับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกนั้น ทางวัดพระธรรมกาย มีการเตรียมบุคลากรเพื่อรองรับงานด้านนี้ไว้อย่างเป็นระบบที่ชัดเจนโดยการก่อตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อพัฒนาความรู้ทางพุทธศาสนาและการเผยแผ่วิชชาธรรมกายให้แก่พระภิกษุสงฆ์สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ส่วนในต่างประเทศนั้นมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ กำลังคนในพื้นที่ที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมสาขาในต่างประเทศนั้นๆ ตั้งอยู่เป็นหลักโดยมีการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ทั้งนี้ เพื่อให้งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ถาวรและมั่นคง ยั่งยืนตลอดไป ซึ่งในอนาคตคาดหวังว่าจะเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภาษาท้องถิ่นตามพื้นที่ที่ทำการเผยแผ่ในลักษณะการแปลเป็นภาษาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการสื่อความหมายได้ตรง ชัดเจนและง่ายต่อการศึกษา ทำความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากการพัฒนาคุณภาพกำลังคนในพื้นที่เพื่อรองรับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกแล้ว ทางวัดพระธรรมกายยังได้เตรียมความพร้อมเกี่ยวกับบุคลากรเพื่อรองรับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายในประเทศด้วย ทั้งพระภิกษุสามเณรและฆราวาส โดยจัดการศึกษาฝึกอบรมในลักษณะโรงเรียนพระปริยัติธรรมดังกล่าวในข้างต้น และในอนาคตอันใกล้นี้ทางวัดพระธรรมกายจะจัดให้มีการฝึกอบรมผู้สนใจสมัครเป็นอาสาสมัครต้อนรับชาวต่างประเทศในงานวันมาฆบูชาปีพุทธศักราช ๒๕๔๓ โดยไม่จำกัดจำนวนซึ่งการพัฒนาคุณภาพกำลังคนดังกล่าว

ช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพต่อเนื่องตลอดไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่า

๑. จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานลักษณะของกลุ่มประชากรและลักษณะการแจกแจงของตัวแปรที่ไม่ต่อเนื่อง พบว่า วัดพระธรรมกายมีพระภิกษุและเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งภายในและภายนอกประเทศ อยู่ในวัยผู้ใหญ่หรือวัยทำงานมีคุณวุฒิประสบการณ์ในการทำงานทางโลกมากพอสมควร และเข้าร่วมปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวัดพระธรรมกายมาเป็นระยะเวลานานเกินกว่า ๕ ปี เป็นส่วนใหญ่ จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวัดพระธรรมกายมีบุคลากรที่มีคุณภาพเหมาะสมทั้งทางด้านวิทยวุฒิ คุณวุฒิและประสบการณ์ทั้งทางโลกและทางธรรม มีความพร้อมในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการปรับตัวในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะใหญ่ได้เป็นอย่างดีมีทิศทางและเป้าหมายในการทำงานร่วมกันที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรมด้วยการทำงานเป็นทีมหรือเป็นหมู่คณะอย่างพร้อมเพรียงด้วยความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันซึ่งน่าจะเป็นผลให้การทำงานใดๆ ขององค์การสาธารณะแห่งนี้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณยังพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกาย มีการพัฒนาคุณภาพบุคลากรเพื่อรองรับงานเผยแผ่ในด้านบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การบริหารภายในองค์การ วัฒนธรรมองค์การ ระบบการทำงาน สภาพแวดล้อมและการบริหารการพัฒนา ตลอดจนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การปรับตัวรับเทคโนโลยีสารสนเทศ การเผยแผ่ข้อมูลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การวางแผน การประเมินผล การแก้ปัญหา แผนปฏิบัติงาน และการ

นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้นั้น มีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งในประเทศและต่างประเทศในระดับมาก

ทั้งนี้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับงานเผยแผ่ในด้านวัฒนธรรมองค์การในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$) โดยมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.30$) เพียงตัวแปรเดียว ในขณะที่ตัวแปรอื่นๆ นั้น ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นร่วมกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ อยู่ระหว่าง 4.02-4.54 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นพระภิกษุและเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกาย มีความเข้าใจและตระหนักรู้ในภาระหน้าที่หลักอันสำคัญ และมีคุณค่าอย่างยิ่งของตนเองและหมู่คณะเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งต่อตนเองและมวลมนุษยชาติ เป็นอย่างดี ไม่มีความหวั่นไหว ย่อท้อต่อปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ อันจะมีเพียงมีเพียงเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ ตรงกันข้ามกลับมีความมุ่งมั่น ตั้งใจจริงที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวด้วยความศรัทธาที่มั่นคง จริงจังในอันที่จะฟันฝ่าอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นให้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพิทยา บวรวัฒนา (๒๕๔๑ : ๑๓๒) เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การที่ว่าวัฒนธรรมองค์การมี ๒ แบบ กล่าวคือ ๑ วัฒนธรรมแข็ง (strong culture) และ ๒ วัฒนธรรมอ่อน (weak culture) ซึ่งบุคลากรของวัดพระธรรมกาย น่าจะเป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมแข็ง ซึ่งหมายถึงวัฒนธรรมองค์การที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากสมาชิกองค์การ เป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะชัดเจน เป็นที่เข้าใจกันว่าอะไรสำคัญกว่าอะไร เรามักพบเห็นตัวอย่างองค์การที่มีวัฒนธรรมแข็งได้จากบริษัทต่างๆ ของญี่ปุ่น องค์การทางศาสนา เป็นต้น ดังที่ปีเตอร์ และวอเตอร์แมน (Peter and Waterman, 1982) ได้อธิบายว่า บริษัท หรือองค์การที่มีผลงานยอดเยี่ยมได้แก่ บริษัทที่มีวัฒนธรรมแข็งซึ่งช่วยให้สมาชิกองค์การมีความเชื่อ และความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับทิศทางการทำงานของบริษัท และ

บริษัทจะมีวัฒนธรรมแข็งได้ต่อเมื่อทางบริษัทได้ตั้งใจวางแผนอบรมสมาชิกองค์การให้มีแนวร่วมเดียวกัน

ทฤษฎีองค์การสาธาดณะอธิบายว่า องค์การสาธาดณะจะมีวิธีการที่จะทำนุบำรุง และรักษาวัฒนธรรมที่ได้สร้างขึ้นมามีอยู่ ๓ วิธี คือ วิธีแรกได้แก่ การคัดเลือกสมาชิกใหม่ขององค์การ โดยพยายามคัดเลือกคนที่ตนคิดว่าจะสามารถทำงานเข้ากับสภาพวัฒนธรรมขององค์การได้อย่างดี การคัดเลือกจึงเป็นการหาสมาชิกใหม่ ที่มี ความคิดความอ่านสอดคล้องกับค่านิยมขององค์การ วิธีที่สองได้แก่ การใช้การทำงานและการตัดสินใจของฝ่ายบริหารในระดับสูงเป็นเกณฑ์ในการตอกย้ำวัฒนธรรมขององค์การ อะไรคือสิ่งที่ถูกต้อง อะไรคือสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ในองค์การ สมาชิกขององค์การจะคอยสังเกตการทำงาน ของนักบริหารในระดับสูง เพื่อค้นหาว่าพฤติกรรมการทำงาน ที่ถูกต้องภายในองค์การได้แก่อะไรบ้าง เช่น การแต่งตัว สมาชิกองค์การจะสังเกตปฏิกริยาที่นักบริหารระดับสูงมีต่อการแต่งตัวของตน เพื่อตนจะได้สามารถหาวิธีการแต่งตัวที่องค์การต้องการ วิธีที่สามได้แก่ การอบรมสมาชิกใหม่เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งเรื่องนี้ เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะสมาชิกใหม่ขององค์การจะนำ ความเชื่อ และวิธีการทำงานที่ตนเคยชินมาก่อนเข้ามา ด้วย สิ่งนี้อาจจะเป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมองค์การที่รับ สมาชิกใหม่นั้นเข้ามา วิธีการอบรมสมาชิกใหม่เกี่ยวกับ วัฒนธรรมองค์การมีหลายวิธีกล่าวคือ การเล่าเรื่องในอดีตขององค์การโดยเฉพาะการเล่าเกี่ยวกับผู้ก่อตั้ง องค์การและวิวัฒนาการขององค์การในอดีต การใช้ พิธีการอย่างเช่น การจัดงานประจำปี การให้รางวัล การ กล่าวสุนทรพจน์เพื่อแสดงออกและยืนยันความสำคัญ ของค่านิยมหลักขององค์การ การใช้สัญลักษณ์ทางวัตถุ เช่น การออกแบบอาคารสถานที่ การจัดห้องทำงาน เครื่องแต่งตัว สิทธิพิเศษต่างๆ ตราประจำองค์การ ซึ่ง สัญลักษณ์ทางวัตถุเหล่านี้ อาจเป็นตัวย้ำให้เห็นถึงค่านิยมขององค์การได้ และประการสุดท้าย การสร้างภาษา เพื่อแสดงออกถึงวัฒนธรรมองค์การและวัฒนธรรมย่อย

การที่สมาชิกองค์การได้เรียนรู้ภาษาอันมีลักษณะเฉพาะนี้ เป็นการทำให้สมาชิกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม องค์การและวัฒนธรรมย่อย (พิทยา บวรวัฒนา, ๒๕๔๑ : ๑๓๔)

วัดพระธรรมกายเป็นองค์การสาธารณะอีกแห่งหนึ่ง ที่ดำเนินการทำนุบำรุงและรักษาวัฒนธรรมองค์การที่ สร้างขึ้นมาอย่างต่อเนื่องในลักษณะดังกล่าวข้างต้น เช่นเดียวกัน โดยมีต้นแบบคือครูบาอาจารย์ที่เคารพ อย่างสูงสุด ได้แก่ คุณยายอาจารย์อุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง พระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อดัมมชโย) และ พระ ภาวนาวิริยคุณ (หลวงพ่อดิตตชิโว)

ส่วนความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นร่วมกันในด้านการนำ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.50$) โดยมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.=0.48$) เพียงตัวแปรเดียว ในขณะที่ตัวแปรอื่นๆ นั้น ผู้ตอบ แบบสอบถามมีความคิดเห็นร่วมกันอยู่ในระดับมากถึง ระดับปานกลาง ($\bar{x}$ อยู่ระหว่าง ๓.๘๗-๔.๘๘ ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นพระภิกษุ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความมั่นใจในทักษะความรู้ ความสามารถ และศักยภาพ ของตนเองในการศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี สารสนเทศรูปแบบใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี มีคุณลักษณะ ส่วนบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยี สารสนเทศค่อนข้างสูง มีความเชื่อมั่นในคุณประโยชน์ ของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบใหม่ๆ ที่ ทันสมัยว่าจะมาช่วยส่งเสริมให้การเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกาย สามารถทำได้ สะดวกรวดเร็วมากขึ้น มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า เครื่องมือและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งที่ ช่วยเสริมให้การทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้จึงให้ความสำคัญกับเครื่องมือ และอุปกรณ์ตามความจำเป็นในการใช้งาน คณะผู้วิจัย

เห็นว่า ประเด็นดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วัด พระธรรมกายมีการคัดสรรบุคลากรที่จะมารองรับการทํา หน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก โดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเป็นอย่างดี กล่าวคือ เป็นผู้ตระหนักรู้ใน ภาระหน้าที่ของตนเอง ยอมรับนวัตกรรมสมัยใหม่ และ มีความสามารถในการปรับตัวและใส่ใจในการเรียนรู้การ เลือกและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ ที่ทันสมัย ได้อย่างรวดเร็ว จึงน่าจะเป็นผลดีต่อการนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัด พระธรรมกายได้อีกประการหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย หิรัญโต (๒๕๒๕) ที่กล่าวถึง การพัฒนาเจ้าหน้าที่โดย เพิ่มพูนความรู้ และสร้างทัศนคติที่กว้างไกลหรือกล่าวอีก นัยหนึ่ง ทำให้เจ้าหน้าที่รู้จักโลกภายนอกพอๆ กับรู้จัก ตัวเอง การเพิ่มพูนความรู้จะทำให้เกิดความมั่นใจใน ตนเองมากยิ่งขึ้นด้วย เมื่อสมาชิกขององค์การมีทัศนะ ที่กว้างไกลและรอบรู้ความเป็นไปของสังคมก็ย่อมจะ สามารถวินิจฉัยบุคคลและสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และสามารถสร้างความประทับใจแก่สาธารณชน หรือสร้างชื่อเสียงให้แก่องค์การได้อีกทางหนึ่งด้วย

ผลการวิจัยดังกล่าว ทั้งในเชิงปริมาณและเชิง คุณภาพเป็นไปตามแนวคิดของกิบสัน อีแวนเชวิช และ ดอนเนลลี (Gibson, Ivancevich and Donnelly, 1991) ที่เห็นว่า ความสามารถขององค์การจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ ซึ่งประกอบด้วย บรรยากาศภายในและภายนอกองค์การ ความพร้อม ความสมัครใจ และความพึงพอใจในการทำงานของ บุคคลในองค์การและสอดคล้องกับแนวคิดของนัก วิชาการอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเน้นความหมายของประสิทธิผลของ องค์การในด้านการใช้ทรัพยากร ได้แก่ สเตียร์ (Steers, 1977:47) อธิบายว่า ประสิทธิภาพขององค์การคือ ความ สามารถขององค์การในการสรรหาและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีคุณค่า และ ฮอลล์ (Hall, 1991:249) ให้ความหมายสอดคล้องกับแนวคิด ของสเตียร์ โดยอธิบายว่า ประสิทธิภาพขององค์การ

เป็นความสามารถขององค์การในการแสวงหาผลประโยชน์จากสภาพแวดล้อมเพื่อให้ได้ทรัพยากรที่หายากและมีคุณค่า ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการขององค์การให้ได้ผลตามเป้าหมาย ส่วนแมคฟาร์แลนด์ (McFarland, 1979:438-439) และชิน (Schien, 1970:177) เน้นความหมายด้านความสามารถในการปรับตัวขององค์การโดยอธิบายว่า ประสิทธิภาพขององค์การหมายถึง สมรรถภาพขององค์การในการที่จะดำรงอยู่ได้ ปรับตัวรักษาสภาพและเติบโตไม่ว่าองค์การนั้นจะต้องมีหน้าที่ที่จะปฏิบัติอย่างไร ซึ่งตรงกับข้อสรุปของประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (๒๕๔๐:๓๔) ที่อธิบายว่า ประสิทธิภาพขององค์การหมายถึง ความสามารถขององค์การในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การที่ได้กำหนดไว้ โดยการแสวงหาและใช้ทรัพยากรรวมทั้งเทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า ประหยัด สมาชิกในองค์การมีสุขภาพจิตที่ดี และองค์การสามารถดำรงอยู่ปรับตัว รักษาสภาพและเติบโตได้ในสังคม

๒. จากผลการวิจัยพบที่วัดพระธรรมกายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคต จะเห็นได้ว่า การวางแผนเพื่อรองรับการขยายงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกในอนาคตในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การประเมินผลการแก้ปัญหา แผนปฏิบัติงาน การเผยแพร่ข้อมูล การวางแผน การปรับตัวรับเทคโนโลยี และการเตรียมกำลังคน เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกายในฐานะองค์การสาธารณะทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าสำนักเผยแผ่ และหัวหน้างานที่เกี่ยวข้องที่แสดงให้เห็นว่า วัดพระธรรมกายมีการวางแผนระบบงานเพื่อรองรับการขยายงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกในอนาคต โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นสำคัญ ทั้งบุคลากรภายในวัด บุคลากรภายนอกทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่

เป็นคนในพื้นที่ที่ศูนย์สาขาไปตั้งอยู่ ทั้งในระยะสั้นระยะกลาง และระยะยาว มีการวางแผนล่วงหน้าและมีการปรับปรุงแผนงานตลอดเวลา เพราะแผนงานจะเป็นเครื่องมือช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีเป้าหมายและมีทิศทาง ทั้งยังสามารถช่วยให้คณะทำงานหรือผู้รับผิดชอบมองเห็นวิธีการทำงานและวิธีการแก้ไขป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ดี

คณะผู้วิจัยยังพบว่า ทุกคนที่ทำงานร่วมกันได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและรับทราบร่วมกัน มีความรู้สึกและมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของงานตรงกันและมีความผูกพันกับงาน ปัญหาความขัดแย้ง ความสับสนในการทำงานมีน้อย จึงเป็นผลให้การดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกายประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ธงชัย สันติวงษ์ (๒๕๓๓) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนไว้ว่า การวางแผนเป็นหน้าที่ทางการบริหารงานที่มีความสำคัญที่สูงที่สุด เป็นหน้าที่หลักและเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารงานทั้งปวงอันจะสามารถทำให้การดำเนินงานขององค์การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการได้ ความสำเร็จและความล้มเหลวของงานจะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์และความถูกต้องของแผนงานทั้งสิ้น แผนงานต่างๆ จะเป็นเครื่องมือให้องค์การสามารถมีวิธีการหรือหนทางที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๓. จากการวิเคราะห์จำแนกที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพของงานเผยแผ่พระพุทธศาสนายังขึ้นอยู่กับการติดต่อสื่อสารภายในองค์การอีกด้วย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าบุคลากรภายในวัดพระธรรมกายและศูนย์ปฏิบัติธรรมสาขาต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอยู่เสมอเป็นระยะๆ ตามความจำเป็นของงานที่ทำและปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งการติดต่อกับองค์การพุทธศาสนาหรือหน่วยงานอื่นด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาตามแนวคิดทฤษฎีแล้ว ก็พบว่า การติดต่อสื่อสารยังมีความสำคัญและมีบทบาทต่อประสิทธิภาพขององค์การเป็น

อย่างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสภาพขององค์กรในปัจจุบันนั้น การตัดสินใจทางการบริหารเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และโดยที่การตัดสินใจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารโดยตรง ผู้บริหารต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ (ธงชัย สันติวงศ์, ๒๕๓๓:๔๓๓) จึงเห็นได้ชัดว่าการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภายในวัดพระธรรมกายและในต่างประเทศมีการติดต่อสื่อสาร มีการประชุมพบปะปรึกษาหารือกันตามความเหมาะสม จึงย่อมจะมีข้อได้เปรียบจากการอาศัยข้อมูลจากการติดต่อสื่อสารมาช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจในภารกิจต่าง ๆ ของงานเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพที่ดีเหมาะสม ถูกต้องและทันเวลาเป็นส่วนใหญ่

๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกของวัดพระธรรมกาย มีความจำเป็นต้องตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรมสาขาขึ้นตามเมืองต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อเป็นศูนย์อำนวยความสะดวกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่หรือท้องถิ่นนั้น ๆ การดำเนินการดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีและน่าสนใจ เนื่องจากเป็นการกระจายงานและความรับผิดชอบดูแลให้ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบในระดับกลางอย่างเต็มที่ ทำให้รูปแบบองค์กรของวัดพระธรรมกายซึ่งเป็นองค์กรสาธารณชนที่มีขนาดใหญ่ และมีอายุการก่อตั้งที่ยาวนานเกือบ ๓๐ ปี มีเสถียรภาพที่มั่นคง ขยายงานและปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรแบบสาขาเพื่อความสะดวก มีประสิทธิผลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกมากยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับแนวความคิดของมินซ์เบิร์ก (๑๙๗๙:๓๙๓) ที่อธิบายว่าองค์กรแบบสาขาหมายถึง องค์กรที่มีการแบ่งแยกโครงสร้างในระดับกลาง (middle line) ออกเป็นองค์กรย่อยๆ (divisions) หลายองค์กร ซึ่งผูกโยงไว้อย่างหลวมๆ (lossey-coupled) กับสำนักงานใหญ่ (headquarters) องค์กรย่อยเหล่านี้ทำงานอย่างอิสระเป็นตัวของตัวเองเหมือนกับที่นักปฏิบัติงานหลักผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในองค์กรระบบราชการแบบวิชาชีพ โครงสร้างขององค์กรย่อยแตกต่างและแยกต่างหากออกจากโครงสร้างของสำนักงานใหญ่ องค์กรย่อยจะ

เกิดขึ้นในระดับบริหารชั้นกลางขององค์กร ทำให้มีความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้ากับบริหารระดับกลางกับนักบริหารระดับสูงของฝ่ายบัญชาการในสำนักงานใหญ่ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการทำงานขององค์กรแบบสาขา

สำหรับวัดพระธรรมกายการขยายงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะองค์กรแบบสาขาน่าจะเป็นผลดี และสามารถดำเนินการได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามความพร้อม ความเหมาะสมของระยะเวลาสถานที่ และปัจจัยเกื้อหนุนอื่นๆ ทั้งนี้เพราะวัดพระธรรมกายมีการเตรียมกำลังคนที่มีคุณภาพทั้งทางร่างกายจิตใจและสติปัญญา ที่จะพัฒนาองค์กรสาขาในต่างประเทศ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้พอสมควร โดยมีระยะเวลาการหล่อหลอมคุณธรรม บุคลิกภาพ ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจให้เป็นผู้ถึงพร้อมที่จะเป็นผู้นำศูนย์ปฏิบัติธรรมตามสาขามานาน มีคณะกรรมการพิจารณาถ่วงถ่วงคัดเลือกรับเข้าอย่างรอบคอบรัดกุม สามารถตัดสินใจดำเนินการใดๆ ในฐานะตัวแทนขององค์กรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ตรงกับแนวความคิดของภรณ์ กิริติบุตร (๒๕๒๙:๑๐๒) เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำว่า “ผู้นำ” เป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้บังคับบัญชา และต่อส่วนรวม ผู้นำขององค์กรจะเป็นผู้ที่มีผลทำให้ทัศนคติแรงจูงใจ และผลการปฏิบัติงาน ของคนในองค์กรมีความแตกต่างกัน ภาวะผู้นำเป็นสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่สำคัญที่สุด ที่จะมีอิทธิพลต่อความผูกพันและความห่างเหินของบุคคลกับองค์กร คุณภาพภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อประสิทธิผลขององค์กร ทั้งนี้เป็นเพราะองค์กรใดๆ ก็ตาม ย่อมจะไม่มีการจัดรูปองค์กรได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด ภาวะผู้นำจึงเป็นการอุดช่องว่างที่เกิดจากความไม่สมบูรณ์แบบนั้น ด้วยการดูแลให้พฤติกรรมของสมาชิกในองค์กรได้รับการประสานงานและนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร

๕. วัดพระธรรมกายมีลักษณะเด่นอยู่ ๓ ประการ

คือ ประการแรกวัดพระธรรมกายยึดมั่นในอุดมการณ์เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก ประการที่ ๒ วัดพระธรรมกายร่วมมือเผยแผ่พระพุทธศาสนากับหน่วยงานพุทธอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการประสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่น่าสนใจและมีคุณค่ายิ่งหลายประการ เช่น การจัดทำพระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์ภาษาบาลี อักษรโรมัน การศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างคณะสงฆ์จากประเทศต่างๆ และวัดพระธรรมกาย เป็นต้น ประการที่ ๓ วัดพระธรรมกายนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แนวการทำงานในลักษณะดังกล่าวเป็นแนวคิดการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบใหม่ที่ยังไม่เคยดำเนินการอย่างเป็นรูปแบบที่เด่นชัดในหน่วยงานพระพุทธศาสนาแห่งอื่น จากการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัยคณะผู้วิจัยเห็นว่าคุณสมบัติเด่นทั้ง ๓ ประการดังกล่าวของวัดพระธรรมกายเป็นความพร้อมในฐานะองค์การสาธารณะทางศาสนาที่ดี ควรค่าแก่การสนับสนุนและส่งเสริมทั้งจากหน่วยงานของรัฐและพุทธศาสนิกชนทุกชาติทุกภาษาอย่างยิ่ง เพื่อให้เป็นงานหลัก อันจะนำมาซึ่งสันติสุขอันแท้จริงของมวลมนุษยชาติ

ข้อเสนอแนะ

๑. วัดพระธรรมกายโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบงานเผยแผ่ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่างๆ มาปรับใช้ในการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก ในด้านต่างๆ เช่น การทำโฮมเพจ การเผยแผ่ทางวิทยุและโทรทัศน์ การแปลเป็นภาษาต่างประเทศหรือภาษาท้องถิ่นรวมทั้งภาษามือสำหรับผู้พิการ เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานเผยแผ่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมและทันเวลาสอดคล้องกับความต้องการของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๒. วัดพระธรรมกายและหน่วยงานอื่นทางพระพุทธศาสนาควรมีการประชุมปรึกษาหารือระดมความคิดและ

ร่วมมือกันในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก เพื่อเป็นการระดมสรรพกำลังจากหลายๆ องค์การที่มีแนวนโยบายและการปฏิบัติงานคล้ายคลึงกัน ให้มาร่วมมือกันทำโดยอาจกำหนดเป็นแผนการพัฒนางานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก ระยะ ๓ ถึง ๕ ปี และมีการประเมินผลและติดตามผลเพื่อปรับปรุงแผนการพัฒนางานเผยแผ่ในแต่ละปี เพื่อให้สอดคล้องและทันกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของสังคมและมวลมนุษยชาติ

๓. หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนรวมทั้งวัดพระธรรมกาย ควรร่วมมือกันส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่างๆ มาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม อันดีงามให้มากยิ่งขึ้น ให้เท่าทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ก้าวไปอย่างรวดเร็ว ไร้ขีดจำกัด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยกระดับและพัฒนาคุณภาพกำลังคนทางด้านจิตใจ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีของคนในสังคมทั่วโลกและนำมาซึ่งสันติสุขอย่างแท้จริงของมวลมนุษยชาติต่อไปในอนาคต

๔. การวิจัยครั้งนี้พบว่า วัดพระธรรมกายมีการประเมินผลอย่างเป็นางการเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพียงปีละครั้งหรือนานๆ ครั้ง ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการนำผลการประเมินไปปรับปรุงงานเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ฉะนั้นจึงควรมีผู้รับผิดชอบดูแลในการประเมินผลและติดตามผลอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารปัญหาอุปสรรคมาสรุปเป็นผลการประเมินที่ต่อเนื่องเป็นระยะๆ ช่วยให้ผู้ที่มีขีดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนางานได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา

๕. การวิจัยครั้งนี้พบว่าวัดพระธรรมกายมีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความพร้อมในการพัฒนาตนเอง เพื่อก้าว

ขึ้นสู่การเป็นหัวหน้างาน ผู้บริหารงาน ตามที่ตนเองมี ไร่รองรับการขยายงานดังกล่าวของวัดพระธรรมกายเพื่อ
ความถนัดและมีภาระรับผิดชอบในอนาคต ตามศูนย์ ให้บุคลากรเหล่านั้นสามารถบริหารและพัฒนาศูนย์ปฏิบัติ
ปฏิบัติธรรมสาขาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เป็น ธรรมที่สร้างขึ้นให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
อย่างดี ในการนี้จึงควรมีการวิจัยพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และประสิทธิผลตามเป้าหมายต่อไป
เพื่อเพิ่มพูนความรู้สำหรับการเป็นหัวหน้างานหรือผู้บริหาร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ครรชิต มาลัยวงศ์. ไอทีกับธุรกิจ แนวคิดและแนวทาง. กรุงเทพฯ:ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ๒๕๓๗.
- _____. ทิศนไอที. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดบุ๊คเซ็น จำกัด, ๒๕๔๐.
- _____. เทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ๒๕๓๗.
- จิราภรณ์ รักษาแก้ว และคณะ. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ หน่วยที่ ๑-๔. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕.
- ชนิดา จันทราศรีไศล และ ประภาศรี บุญสุข. คุณยายผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย. กรุงเทพฯ: บริษัทฟองทองเอนเตอร์ไพรซ์ จำกัด, ๒๕๔๑.
- ธงชัย สันติวงศ์ และ ชัยยศ สันติวงศ์. พฤติกรรมบุคคลในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. การพัฒนากีฬาชาติ : การศึกษาประสิทธิผลของสมาคมกีฬาสมัครเล่นแห่งประเทศไทยกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ: มศว., ๒๕๔๐. (อิตสำเนา)
- เมตต์ฯ ทศตศิวิ. เล่าเรื่องยาย. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: ประดิพัทธ์, ๒๕๔๐.
- พิทยา บวรวัฒนา. ทฤษฎีองค์การสาธารณะ. กรุงเทพฯ: คัดติโลภาการพิมพ์, ๒๕๔๑.
- พูนวัฒนะ. "วัดพระธรรมกายแคลิฟอร์เนีย."วารสารกัลยาณมิตร ๑๓ (พฤษภาคม ๒๕๔๑) : ๑๐๔-๑๐๘.
- ภรณ์ กิตติบุตร. การประเมินประสิทธิผลขององค์การ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙.
- ดิน ปรัชญพฤทธ์. การบริหารการพัฒนา : ความหมาย เนื้อหา แนวทาง และปัญหา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- เสถียร เขยประทับ. การสื่อสารและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ไม่ระบุพ.ศ.
- อุทัย นิธิฤโต. เทคนิคการบริหาร. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕.

ภาษาอังกฤษ

Dicken, Peter. *Global Shift : The Internationalization of Economic Activity*. Second Edition. London : Paul Chapman Publishing Ltd., 1992.

Gibson, J. L., John M. Ivancevich and J.H. Donnelly. *Organization : Behavior, Structure, Process*. 4th ed. Dallas, Texas : Business Publisher, Inc., 1991.

Gross, Edward and Amitai Etzioni. *Organizations in Society*. New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1985.

Hall, Richard H. *Organization : Structure and Process*. 4th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1991.

Isaacson, L.E. and D. Brown. *Career Information, Career Counseling, and Career Development*. 5th ed. Boston : Allyn and Bacon, 1993.

McFarland, Dalton E. *Management : Foundation and Practice*. 5th ed. New York : Macmillan Publishing Company, 1979.

P.R.R. Sinha. "Towards a Definition of Development Communication," a paper presented at the Study Seminar on "Development Communication" organized by AMIC, Singapore, April 1976, pp. 1-2.

Schien, Edgar H. *Organization Psychology*. 2nd ed. Englewood Cliff, New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1970.

Steers, D. "The Meaning of Development," a paper presented at the 11th World Conference of the Society fo International Developent, Delhi, November 1977.